

Bu tahavvülat-ı zerrat nedir ki; ehl-i dalalet bunu bütün düsturlarında esas ittihaz etmişler ve ayrıca masnuat-ı ilahiyeye masdar olarak göstermişlerdir? Burayı izah eder misiniz?

"Tahavvülât-ı zerrât; Nakkâş-ı Ezelînin kalem-i kudreti ve kitab-ı kâinatta yazdığı âyât-ı tekvîniyenin hengâmındaki ihtizâzâtı ve cevelânıdır."(1)

Ehl-i dalalet, zerrelerin mükemmel işler görmesini, harikulade işleyişini bir Yaratıcı'ya vermeyip, zerrelerin kendinden zannederek Allah'ın sanat eserlerine masdar, yani kaynak ve müessir telakki etmişler.

Masdar, bir şeyin çıktığı menba, bir işin kaynağı, temelidir.

Zerreler ve onlardan teşekkül eden varlıklar veya kâinatın idaresinde çalışan kanunlar, hiçbir işin temeli değildir ve olamaz. Kendi başına bir şey yapamaz.

"Tabiat misali bir matbaadır, tabi' değil; nakıştır, nakkaş değil; kabildir, fail değil; mistardır, masdar değil; nizamdır, nazım değil; kanundur, kudret değil; şeriat-ı iradiyedir, hakikat-i hariciye değil." (Mesnevî-i Nuriye)

Misdar; yazının düzgünlüğünü temin etmekte kullanılan alet (cetvel) demektir. *Masdar* ise, bir şeyin sudûr ettiği (çıktığı) yer mânâsına gelir.

Çizgi cetvelle çizilir, lakin onu çizen, cetvel değildir. Keza, mürekkep kaleminden sudûr eder, ama yazıyı yazan mürekkep değildir.

Birinci şıkta da işaret edildiği gibi, yaratılan her varlık Allah'ın ilminde nasıl takdir edilmişse o şekilde vücuda gelmektedir. Allah'ın ilmindeki bu ilmî vücutlar birer manevî kalıp gibidirler; eşya, İlâhî irade ve kudretle, bu kalıplara göre yaratılır.

Misdar ve masdar misali bu ince mânâyı ders veren bir temsil yahut bir teşbih gibidir. Misdar kaderi temsil eder, masdar ise kudreti.

Şöyle ki: Genellikle, düz çizgi çizmek için hazırlanmış cetveller olduğu gibi, daire, elips gibi şekillerin de çiziminde kullanılan özel cetveller vardır. Meselâ, cetvelimizde bir daire şekli belirlenmiş ve kalıp olarak yerleştirilmişse, biz kalemimizi o kalıp üzerinde hareket ettiririz ve cetveli kaldırdığımızda kâğıdımıza daire şekli çıkar.

"Her şey boş ve mânâsızdır", diyen felsefe, Allah'ı ve Allah'ın kâinat üstünde tecelli eden isim ve sıfatlarını inkâr ediyorlar. Kâinattaki o harika ve mükemmel sanat

mucizelerini zerrelerin -bugünkü ifadesi ile- atomların tesadüfî hareketlerinden teşekkül ettiğini iddia ediyorlar. Mesela elma, nar ve mısır gibi meyveler toprak, hava, su ve ateş gibi unsurların içindeki atomların tesadüfen bir araya gelmesinden teşekkül ediyormuş.

Tıpkı her tarafından hikmet ve güzel mânâ fışkıran bir kitabın kâtibini inkâr edip, o kitabı kâtibin kullanmış olduğu kalem ve kâğıda yahut mürekkebe vermek gibi bir ahmaklık gösteriyorlar. Yani her cümlesinde, satırında hatta her kelimesinde harika ve mükemmel sanat ve mânâlar bulunan bu kitâbı, şu kâğıt, kalem ve mürekkep yazmış, diyorlar.

Kâinat ve kâinat içindeki her bir mahlûk Allah'ın zerrat mürekkebiyle yazdığı harika ve mükemmel bir kitab hükmündedir.

(1) bk. [Sözler, Otuzuncu Söz, İkinci Maksat.](#)